Universitat de Lleida

GUIA DOCENT

ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL

Coordinació: MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER

Any acadèmic 2021-22

ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SA... 2021-22

Informació general de l'assignatura

<table>
<tr><td>Denominació</td><td>ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SALUT MENTAL</td></tr>
<tr><td>Codi</td><td>100931</td></tr>
<tr><td>Semestre d'impartició</td><td>1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA</td></tr>
<tr><td>Caràcter</td><td>
<table>
<tr><th>Grau/Màster</th><th>Curs</th><th>Caràcter</th><th>Modalitat</th></tr>
<tr><td>Grau en Educació Social</td><td>4</td><td>OPTATIVA</td><td>Presencial</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Nombre de crèdits assignatura (ECTS)</td><td>6</td></tr>
<tr><td>Tipus d'activitat, crèdits i grups</td><td>
<table>
<tr><th>Tipus d'activitat</th><td>PRAULA</td><td>TEORIA</td></tr>
<tr><th>Nombre de crèdits</th><td>1.8</td><td>4.2</td></tr>
<tr><th>Nombre de grups</th><td>1</td><td>1</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Coordinació</td><td>MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER</td></tr>
<tr><td>Departament/s</td><td>GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA</td></tr>
<tr><td>Informació important sobre tractament de dades</td><td>Consulteu aquest enllaç per a més informació.</td></tr>
<tr><td>Idioma/es d'impartició</td><td>Català</td></tr>
</table>

ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SA... 2021-22

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
MIRANDA RUCHE, FRANCISCO JAVIER	xavier.miranda@udl.cat	6	

Objectius acadèmics de l'assignatura

- Conèixer les aportacions dels diferents models teòrics a la conceptualització de la discapacitat derivada de la malaltia mental al llarg de la història recent.
- Conèixer la rellevància de l'acció socioeducativa en l'àmbit de la salut mental des d'un marc de referència biopsicosocial.
- Identificar correctament els conceptes bàsics de la psicopatologia, amb especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.
- Conèixer el desenvolupament històric de l'educació social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.
- Conèixer l'organització de la xarxa assistencial i de suport, amb especial èmfasi en els dispositius d'atenció focalitzats en la recuperació social de les persones afectades.
- Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció socioeducativa en salut mental.
- Obtenir un domini lingüístic i tècnic ampli que afavoreixi el treball interdisciplinari en l'àmbit de la salut mental.
- Utilitzar les tecnologies de la informació en la confecció i comunicació de materials per a l'assignatura.

Competències

1. CG1 Desenvolupar capacitat crítica, d'anàlisi, de síntesi, d'organització i de planificació.

2. CG2 Exercir un aprenentatge autònom. Adaptació a situacions noves i apertura cap a l'aprenentatge al llarg de la vida i desenvolupament de la creativitat, iniciativa i esperit emprenedor.

3. CG3 Mostrar capacitat per treballar en equip, per conduir i liderar grups, per resoldre conflictes, per prendre decisions i desenvolupar habilitats per a les relacions interpersonals.

4. CG4. Assumir el compromís de desenvolupament personal amb un mateix i amb la comunitat

5. CG5 Desenvolupar capacitat per a la selecció, gestió del coneixement i de la informació.

6. CT1 Tenir una correcta expressió oral i escrita.

7. CT3 Dominar les TIC.

8. CT4 Respectar els drets fonamentals d'igualtat entre homes i dones, la promoció dels Drets Humans i els valors propis d'una cultura de pau i de valors democràtics.

9. CE1 Comprendre els referents teòrics, històrics, culturals, polítics, ambientals i legals que constitueixen a l'ésser humà com protagonista de l'educació.

10. CE3 Conèixer els supòsits filosòfics, pedagògics, psicològics, sociològics i antropològics, així com també altres fonaments teòrics de la intervenció socioeducativa i els seus àmbits d'actuació.

11. CE4 Analitzar necessitats i dissenyar, aplicar i avaluar plans, programes, projectes i activitats d'intervenció socioeducativa en contextos diversos.

12. CE7 Mostrar una actitud empàtica, respectuosa, solidaria i de confiança cap als subjectes i les institucions

d'educació social.

13. CE8 Desenvolupar actituds i dominis lingüístics que possibilitin i afavoreixin el treball en entorns multiculturals i plurilingüístics.

14. CE10 Dissenyar, utilitzar i avaluar els mitjans i recursos didàctics en la intervenció.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. SALUT I SOCIETAT.

- Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural.
- Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals.
- Influència dels canvis socials en l'expressió dels nous trastorns mentals.
- Determinants materials i culturals que incideixen en l'aparició de les patologies mentals.

2. TRASTORNS MENTALS.

- Factors que caracteritzen els trastorns mentals greus o severs..
- Classificacions dels trastorns mentals segons el DSM-V i el CIE-10.
- Nocions generals bàsiques de: l'esquizofrènia; el trastorn bipolar; el trastorn obsessiu-compulsiu; la depressió major; els trastorns de personalitat.

3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL.

- Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials.
- Associacions de familiars i persones afectades.
- Noves formes organitzatives en entorns digitals.

4. INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN SALUT MENTAL.

- Perspectives d'intervenció socioeducativa en salut mental.
- L'enfocament basat en la recuperació.
- Intervencions específiques en salut mental a través de l'àmbit comunitari.

5. EDUCACIÓ SOCIAL I SALUT MENTAL.

- Desenvolupament de l'educació social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental.
- Presència actual de l'educador/a social en els dispositius d'atenció social i sanitària.
- Rol i funcions de l'educador/a social.

Eixos metodològics de l'assignatura

Durant l'horari docent (40%).

- Exposicions teòriques del professor.
- Treball en petits grups.
- Exposicions de l'estudiantat.
- Exposicions per part de professionals externs.

Fora de l'horari docent (60%).

- Lectura i cerca d'informació.
- Estudi.
- Elaboració de les activitats d'avaluació continuada.
- Preparació de la participació en activitats d'avaluació continuada.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

ACCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN L'ÀMBIT DE LA SA... 2021-22

SETMANA	BLOC	OBJECTIUS	ACTIVITAT	TREBALL ALUMNAT	AVALUACIÓ
1 2 3	**1. SALUT I SOCIETAT.** - Salut mental i trastorn mental. Aproximació històrica i cultural. - Història de la psiquiatria i de les idees psiquiàtriques. - Construcció de significat i sentit en relació als trastorns mentals. - Influència dels canvis socials en l'expressió dels trastorns mentals.	- Conèixer les aportacions dels diferents models teòrics a la conceptualització de la discapacitat derivada de la malaltia mental al llarg de la història recent.	- Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.
4 5 6	**2. TRASTORNS MENTALS.** - Factors que caracteritzen els trastorns mentals greus o severs. - Classificacions dels trastorns mentals segons el DSM-V i el CIE-10. - Nocions generals bàsiques sobre els trastorns mentals. - Factors estructurals que incideixen en l'aparició de les patologies mentals.	- Identificar correctament els conceptes bàsics de la psicopatologia, amb especial èmfasi en les repercussions socials dels trastorns mentals.	- Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.
7 8 9	**3. ORGANITZACIÓ DE L'ATENCIÓ EN SALUT MENTAL** - Xarxa pública d'atenció a Catalunya. Recursos sanitaris i socials. - Associacions de familiars i usuaris. - Noves formes organitzatives en entorns digitals.	- Conèixer l'organització de la xarxa assistencial i de suport, amb especial èmfasi en els dispositius d'atenció focalitzats en la recuperació social de les persones afectades.	- Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.

10 11 12	**4. INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA EN SALUT MENTAL.** - Perspectives d'intervenció socioeducativa en salut mental. - L'enfocament basat en la recuperació. - Intervencions específiques en salut mental a través de l'àmbit comunitari. .	- Conèixer els mètodes i tècniques d'intervenció socioeducativa en salut mental. - Conèixer la rellevància de l'acció socioeducativa en l'àmbit de la salut mental des d'un marc de referència biopsicosocial.	- Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin. - Examen escrit. - Treballs en grup.
13 14 15	**5. EDUCACIÓ SOCIAL I SALUT MENTAL.** - Desenvolupament de l'educació social com a disciplina dins l'àmbit de la salut mental. - Presència actual de l'educador/a social en els dispositius d'atenció social i sanitària. - Rol i funcions de l'educador/a social.	- Conèixer el desenvolupament històric de l'educació social en salut mental, així com el rol professional dins els equips d'intervenció.	- Sessions teòriques. - Projeccions audiovisuals. - Exposicions per part de professionals externs. - Tutories.	- Seguiment i estudi del bloc. - Seguiment de les lectures i els materials complementaris. - Participació activa i fonamentada. - Preparació de les activitats d'avaluació continuada. - Utilització de les tutories pel seguiment de l'assignatura.	- Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin, - Examen escrit. - Treballs en grup.

Sistema d'avaluació

Evidències:

A) Prova escrita individual vinculada als continguts de la matèria (25%).

B) Participació activa i fonamentada en les diverses activitats que es desenvolupin (25%).

C) Prova escrita individual vinculada al dossier de lectures (25%).

D) Exposicions orals (25%).

Durant la primera setmana de classe es concretaran les dates d'entrega de les activitats d'avaluació continuada. De la mateixa manera, s'exposaran els criteris d'avaluació que s'aplicaran per a les diverses evidències. La nota final de la matèria serà la mitjana obtinguda a partir de les diferents proves realitzades. Es considerarà superada la matèria quan l'estudiant obtingui una qualificació numèrica final de 5.

L'estudiant que ho desitgi tindrà dret a renunciar a l'avaluació contínua a l'inici de curs i acollir-se a la modalitat d'avaluació alternativa. Per fer-ho, haurà de presentar una instància a secretaria en el termini fixat i aportar documentació justificativa. La modalitat d'avaluació única inclou dues proves individuals: una prova tèorica oral (80%) i un treball escrit (20%). Es considerarà superada la matèria quan l'estudiant obtingui una qualificació numèrica final de 5.

La qualificació de "no presentat" s'aplicarà sempre que l'alumne hagi realitzat un percentatge de menys del 30% de les activitats d'avaluació de l'assignatura. En el cas que hagi realitzat un 30% o més de les activitats d'avaluació, es posarà en l'acta la qualificació que li correspongui (Acord de les comissions de graus i màsters de la FEPTS, 27 de gener, 2021).

Bibliografia i recursos d'informació

Bibliografia bàsica:

- Moya, J. (2012). *Elements bàsics de salut mental per a professionals de l'àmbit social.* Col·lecció Eines, 12. Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família.

- López, M., Laviana, M. Fernández, L., López, A., Rodríguez, A. M., y Aparicio, A. (2008) La lucha contra el estigma y la discriminación en salud mental: Una estrategia compleja basada en la información disponible. Revista de la Asociación Española de Neuropsiquiatría, 28 (1), 48-83.

- Shepherd, G., Boardman, J., & Slade, M. (2008). *Making recovery a reality*. London: Sainsbury Centre for Mental Health.

- Shepherd, G., Boardman, J. & Burns, M. (2010). Implementing recovery. London: Sainsbury Centre for Mental Health.

- Schon, U. K., Denhov, A. & Topor, A. (2009). Social relationships as a decisive factor in recovering from severe mental illness. International Journal of Psychiatry, 55 (4), 336–347.

- Slade, M. (2013). *100 ways to support recovery. A guide for mental health professionals (second edition).* Cambridge: Cambridge University Press.

- Wahlbeck, K., Anderson, P., Basu, S., McDaid, D., & Stuckler, D. (2011). *Impact o feconomic crises on mental health.* World Health Organisation, Regional Office for Europe.

Bibliografia complementària:

- Arasanz, D., Pastor, M., y Pié, A. (2004). El cómo de la labor educativa en la psicosis. *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa, (26),* 61-75.

- Beresford, P. (2002). Thinking about mental health: Towards a social model. *Journal of Mental Health, 11 (6),* 581–584.

- Brignoni, S., y Esebbag, G. (2004) Algunas reflexiones sobre Salud Mental y Educación. *RES, Revista de Educación Social, (3).* [En línia] Disponible en: http://www.eduso.net/res/?b=5&c=42&n=126

- Brown, L., Shepherd , M., Merkle, E., Wituk, S., & Meissen, G. (2008). Understanding how participating in a consumer-run organisation relates to recovery. American Journal of Community Psychology, (42), 167–178.

- Capdevila, M. (2004). La educación social en la salud mental. La identidad social de los jóvenes. *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa, (26),* 10-26.

- Chamberlin, J. (1997). A working definition of empowerment. Psychiatric Rehabilitation Journal, 20, 43-46.

- Comelles, J.Mª. y Martínez Hernández, A. (1993). Enfermedad, Cultura y Sociedad**.** Editorial Eudema. Madrid.

- Corrigan, P.W. & Phelan, S.M. (2004). Social support and recovery in people with serious mental illnesses. Community Mental Health Journal, 40 (6), 513-523.

- Cosme, S. (2013). La figura del Educador Social en el campo de la Salud Mental Comunitaria: el amor por la pregunta y la construcción del caso en red. *Norte de Salud mental*, *11*(45) 33-39.

- Davidson, L. y González-Ibáñez, A. (2017). La recuperación centrada en la persona y sus implicaciones en salud mental. *Rev. Asoc. Esp. Neuropsiq., 37(131),* 189-205.

- Desviat, M. (2004). Conductas psicopáticas: de la locura cuerda a la idiocia moral. Revista *Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura, (5)* 4-13.

- Eklund, M., Hansonn, L. & Ahlqvist, C. (2004). The importance of work compared to other forms of daily occupations for wellbeing and functioning among persons with long-term mental illness. *Community Mental Health*

Journal, 40 (5), 465–477.

- Escribano, I. (2004). La función profesional del educador y la educadora social en los Servicios de Rehabilitación en Salud Mental. *RES, Revista de Educación Social, (3).* [En línia] Disponible a: http://www.eduso.net/res/?b=5&c=42&n=125

- Escuela Andaluza de Salud Pública (2015). *Planificación anticipada de decisiones en salud mental. Guía de apoyo para profesionales y personas usuarias de los servicios de salud mental.* Consejería de Salud. Junta de Andalucia. Disponible a: http://www.1decada4.es/pluginfile.php/550/mod_label/intro/DEFINITIVA_GUIA_PAD_SM%2011_11_15.pdf

- Fernández, J.L. (2002). El campo de la rehabilitación psicosocial y estilo de atención. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención.* Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 69-74.

- Friedli, L. (2009). *Mental health, resilience and inequalities.* Copenhagen, Organización Mundial de la Salud. Oficina Regional para Europa. [En línia] Disponible en: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/107925/1/E92227.pdf?ua=1

- Godó, A., Caballé, T., y Ferrer, M. (2004). El educador social en el ámbito de la psiquiatria penitenciaria. *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa, (26),* 76-98.

- Gracia, D. (2010). *La construcción de la salud: hechos, valores, deberes.* A: XI Congreso Internacional de Grup, Psicoteràpia y Psicoanàlisis. Segovia, 2010.

- Hendryx, M., Green, C. & Perrin, N. (2009). Social support, activities and recovery from serious mental illness. Journal of Behavioural Health Services and Research, 36 (3), 320–329.

- Kondrat, D. C. & Barbra, T. (2009). An anti-stigma approach to working with persons with severe mental disability: seeking real change through narrative change. Journal of Social Work Practice, 23 (1), 35-47.

- Luengo, M. A. (2009). La definición del problema desde el otro lado de la mesa: los procesos sociocognitivos en el profesional de salud mental y sus posibles sesgos como observador. *Norte de Salud mental*, *vol. 8* (34), 52-60.

- Martínez, A**.** (1998). *¿Has visto como llora un cerezo? Pasos hacia una antropología de la esquizofrenia.* Publicacions de la U.B. Barcelona.

- Masiques, R. (2004). La enfermedad mental, una perspectiva de abordaje desde la educación social. *RES, Revista de Educación Social, (3).* [En línia] Disponible a: http://www.eduso.net/res/?b=5&c=42&n=123

- Mead, S., & MacNeil, C. (2006). Peer support: What makes it unique. International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 10 (2), 29-37.

- Meddings, S., Walley, L., Collins, T., Tullet, F., McEwan, B., & Owen, K. (2004). Are hearing voices groups effective? [En línea] Disponible en: http://www.intervoiceonline.org/wp-content/uploads/2011/03/Voiceseval.pdf

- Miranda, X. (2018). Consideraciones estructurales para la intervención en salud mental: pobreza, desigualdad y cohesión social. Trabajo Social Global - Global Social Work, 8(14), 108-124.

- Moreno, L., Portabales, L., García, P., Muñoz, S., García de Fernando, S., Polo, C., Ceverino, A., Alonso., y González, C. (2014). Influencia de la crisis económica en la demanda de consultas en salud mental. Revista *Átopos. Salud Mental, comunidad y cultura, (15)* 7-23.

- Palomer, E., Izquierdo, R., Leahy, E., Masferrer, C., Flores P. (2010). El usuario como experto: concepto, modalidades y experiencia desde el Proyecto Emilia. *Rev. Asoc. Esp. Neuropsiq., vol. XXX, 105,* 109-123.

- Pelegrí, X., i Fleta, G. (coords.). (2013). Les persones amb problemàtica de salut mental a Lleida. Estudi de la situació de les persones amb trastorn mental sever al territori de Lleida 2012. Salut Mental Catalunya. Coordinadora Terres de Lleida.[En línia] Disponible a: http://www.grase.udl.cat/wpcontent/ uploads/2013/09/Estudi-de-les-persones-amb-tms-del-territori-de-Lleida-2012.pdf

- Pettie, D., & Triolo, A. M. (1999). Illness as evolution: The search for identity and meaning in the recovery

process. Psychiatric Rehabilitation Journal, 22(3), 255.

- Rodríguez, A., y González, J. C. (2002). La rehabilitación psicosocial en el marco de la atención comunitaria integral a la población enferma mental crónica. *Cuadernos técnicos de servicios sociales, rehabilitación psicosocial y apoyo comunitario de personas con enfermedad mental crónica: programas básicos de intervención.* Consejería de servicios sociales de la Comunidad de Madrid, 17-42.

- Sánchez, E. (2003). Por una sociología de la enfermedad mental: Etiología. *Cuadernos de trabajo social*, (16), 49-71.

- Slade, M. (2009). *Personal Recovery and Mental Illness: A Guide for Mental Health Professionals*. Cambridge, Cambridge University Press.

- Spora Sinergies (2007). The relation between users and professionals in the scope of the mental health. Associació d'Usuaris de Salut Mental de Catalunya.[En línia] Disponible a: http://bit.ly/28W2hVU

- Thornicroft, G., Brohan, E., Kassam, A., & Lewis-Holmes, E. (2008). Reducing stigma and discrimination: Candidate interventions. International Journal of Mental Health Systems, 2 (1), 1.

- Ubilla, E. (2009). El concepto de salud mental en la obra de Erich Fromm. *Revista Chilena de Neuro-Psiquiatría, 47*(2), 153-162.

- World Health Organization, & Calouste Gulbenkian Foundation. (2014). Social Determinants of Mental Health. Geneva: World Health Organization.

Revistes (monogràfics):

- Revista de Educación Social Nº 3. *Salud Mental y Educación Social.* (2004-2005). Consejo General de Colegios de Educadoras y Educadores Sociales.

- Revista de Intervención Socioeducativa Nº 26. *Salud Mental y Educación Social.* (2004). Facultad de Educación Social y Trabajo Social Pere Tarrés. Universidad Ramón Llull.